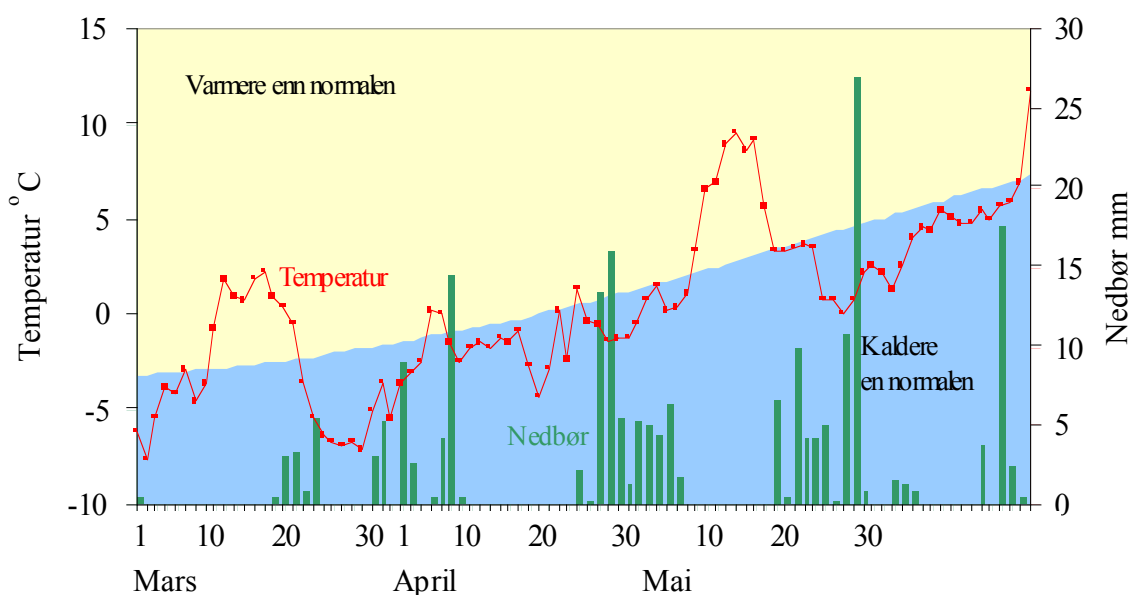

Vårtrekket 2008

*Av Rob Barrett,
Tromsø Museum – Universitetsmuseet,
9037 Tromsø*

Medlemmene av Norsk Ornitologisk Forening har vært aktive siden opprettelsen av det første lokallaget i Troms midt på 1970-tallet, bl.a. ved å notere og sende inn observasjoner av trekkfugl om våren. Alle observasjonene ligger nå i en database ved Tromsø Museum. Her oppsummerer jeg trekket i 2008.

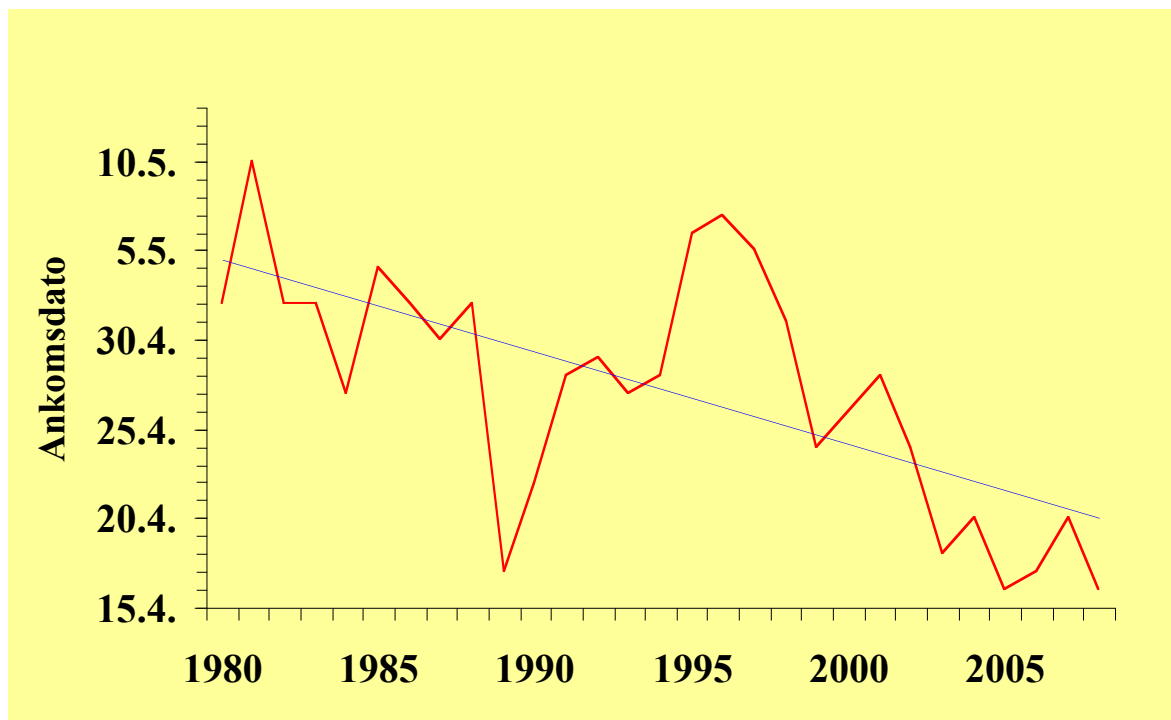
Utvikling av døgntemperatur (rød strek) og –nedbør (grønne søyler) i Tromsø, mars-mai 2008. Temperaturene i det gule feltet er varmere enn normalen. Data fra www.met.no.

Til tross for en mildværsperiode midt i måneden, var temperaturen i mars under normalen for mye av Nord-Norge og deler av Trøndelag og Vestlandet. Det var også betydelig mindre snø enn normalt, med unntak av indre deler av Troms og Finnmark. April og mai var også kalde, og med unntak av en kort periode i månedsskiftet april/mai da vi fikk nydelig vær med nye rekorder for maksimumstemperatur flere steder mellom Trøndelag og Troms, var temperaturen litt under normalen i Tromsø hele våren. Fordi det var så kaldt, ble ikke snøen borte på Vervarslinga i Tromsø før 22. mai, tre uker senere enn i 2007. Dette til tross for at det falt mindre snø enn vanlig gjennom vinteren.

Med en kaldere vår enn det vi har vært vant til de siste vårene, kunne man ha forventet av fugletrekket ville la vente på seg. Men 2008 føyet seg pent inn i årene med tidlig ankomst av de fleste artene.

Som vanlig var **snøspurven** den første å melde ankomst 22. februar da 20 individer dukket opp på Karnes, Lyngen. Disse var en måned før vanlig ankomstdato (19. mars), og kan ha vært overvintrende fugl. Ingen flere ble sett før 11. mars, men da var trekket i hvert fall i gang med nye observasjoner nesten hver dag etterpå. Snøspurvene holdt seg imidlertid lenge i

fylket, helt fram til værømslaget i slutten av april da forholdene for videre trekk til Grønland ble optimale. De neste observasjoner var av **horndykker** og **brunnakke**, begge 4. mars i Balsfjord og igjen en måned eller mer før normalt. Dette kan også ha dreid seg om overvintrende fugl, og trekket hos begge artene var egentlig ikke i gang før midten av april. En **vipe** 7. mars var også rekordtidlig, tre uker før normalt og fire uker før hovedtrekket. To **stær** på Langnes, Tromsø 10. mars var også tidlig, men flere observasjoner få dager senere tyder på at disse faktisk var på trekk. **Gravender** dukker opp tidligere og tidligere for hvert år, og observasjonen av en fugl 12. mars (og to den 14.) i Balsfjord er rekord så langt. Det kan imidlertid igjen ha dreid seg om overvintrende fugl. De neste ble sett 30. mars i både Tromsø og Lyngen. To **hettemåser** ble sett i Balsfjord 13. mars, men betraktes som overvintrende, og de antatt første trekkfugl ankom 10. april.

Gjennomsnittsdato for førstegangsobservasjon av 31 arter i Troms, 1980-2008

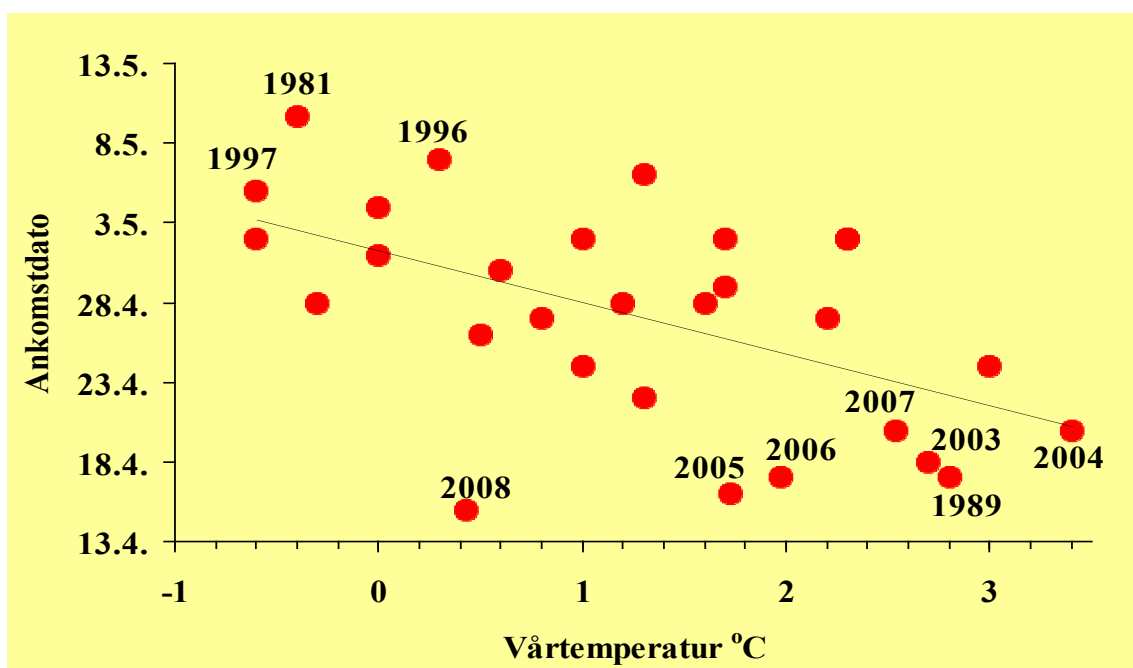
Jeg får ofte meldinger om ploger av ”**grågås**” på trekk tidlig på våren, men det viser seg ofte at det dreier seg om storskarv, som også trekker i plog. Dette gjør fastsettelsen av trekkdatoene vanskelig, men i 2008 ser det ut som gåsetrekket som vanlig var godt i gang i løpet av den første uka i april. En **bokfink** 10. mars i Sørreisa var kanskje overvintrende; trekket begynte egentlig tidlig i april og var godt i gang i midten av måneden. Den første **heilo** på Altevåtn, Bardu 6. april var også veldig tidlig, men rekorden er fremdeles 5. april (satt i 1992). Denne heiloen pluss en 9. april i Skånland og tre 11. april i Tranøy ble alene i fylket fram til de fem siste dagene i april, da det plutselig dukket opp mange individer over hele fylket.

Vi må tilbake til 5. april 1978 for å finne en tidligere ankomstdato enn 10. april for **jernspurv** (tre individer på Soløy, Lavangen). De neste kom 12. april og trekket var godt i gang ved månedsskiftet. To **lappspover** på Evenes¹ 13. april slår den tidligere rekorden fra

¹ Som tidligere betrakter jeg Evenes kommune som en del av Troms i denne sammenheng!

2005 med én dag, og en **rødstjert** 16. april på Boltås, Skånland er også rekordtidlig og første gang arten er observert i fylket i april. En meget tidlig og enslig **linerle** på Tennes i Balsfjord 23. mars, og en til i Skånlandsfjæa 7. april var nok fortroppene til hovedtrekket som startet 20. april og som var godt i gang fem dager senere med mange observasjoner fra hele fylket. En **grønnstilk** på Evenes 27. april er den tidligste til nå, men datagrunnlaget er ikke av det beste for denne arten.

På de siste dagene i april og tidlig mai var det nydelig vær, og med temperaturer opp mot 15 °C fikk man skikkelig fornemmelse av vår, noe som ble forsterket av en invasjon av **gråtrost**², **måltrost** og **rødvingetrost** over hele fylket. Samtidig dukket også opp **gransanger**, **svarthvit fluesnapper**, noen rekordtidlige **blåstruper** (som var 14 dager før normalt) og like etter **løvsanger**. Skogene fyltes med sang og man fikk følelsen av at sommeren ikke var langt unna! **Låvesvale** var også å se i hele fylket (og i Alta) før 1. mai. Nesten halvparten (23 arter) av de 48 arter hvor vi har gode ankomstdata dukket opp i perioden 25. april til 2. mai. Observasjon av **trepipplerke** 30. april kan skyldes tidlig trekk, men vi har få data fra tidligere år. Vanligvis er **sivsangeren** siste art på lista med ankomst tidlig i juni. I 2008 var de første på plass allerede 30. april (seks dager før forrige rekord 6. mai 2002). For mange er ankomsten av **polarsnipen** og/eller **rødnebbterne** et stort høydepunkt, og begge var i skarp rute hhv. 9. og 18. mai. Likeledes ankom **sandsvaler** og **taksvaler** ”i rute” 16. og 17. mai, og da den første **gjøken** ga lyd fra seg ”på dagen” 20. mai var alle på plass.

Her ser vi sammenhengen mellom gjennomsnittlig ankomstdato til Troms for 31 fuglearter og gjennomsnittstemperaturen for mars, april og mai. Legg merke til at ankomstdatoen for 2008 er tidligere enn forventet i forhold til temperaturen.

Som tidligere nevnt ser det ut som om trekket i 2008 var et av de tidligste siden 1980. At det ikke ble nevneverdig forsinket av den kalde våren i Troms var uventet, og kan skyldes at

² Enkelte gråtrost individer var registrert som overvintrende i både Tromsø og på Karnes, Lyngen.

forholdene var bedre lenger sør og øst langs trekkveiene (langs kysten eller over fjellene fra Østersjøen) slik at fuglene hadde gode forhold på vei nordover.

En liten oppfordring til slutt: hvis du vil delta i fremtidige vårtrekkundersøkelser og vil ha tilsendt observasjonsskjemaet kan du kontakte meg på tlf. 77645013 eller på robb@tmu.uit.no.

Takk

Mange takk til Bjørnar Berglund, Geir Otto Berglund, Fredrik Broms, Harald J. Elverum, Solveig og Unni Bjerke Gamst, Nils Grønvik, Kasper Holmen, Per Johnsen, Jan Lanes, Halvar Ludvigsen, Torgunn Løhre, Tone Malm, Stein Ø. Nilsen, Edgar Olsen, Hans og Hermien Prestbakkmo, Ellen Ross, Kjetil Sagerup, Steinar Sommerbakk, Vidar Tanke, Jentoft Teigland og Sveinulf Aalmen som sendte inn skjemaer og lister for 2008. Observasjoner som ble meldt inn til Tromsø Museum (jfr. <http://www.imv.uit.no/trekkfugl/index.html>), kringkastet gjennom FugliNords mailingliste (jfr. <http://groups.yahoo.com/group/fuglinord/>) og NOFs "Artsobservasjoner" funnet på <http://artsobservasjoner.no> ble også notert og brukt. Takk også til Robert Bergersen for språkvask av manuskriptet! De som fortsatt har observasjoner eller skjemaer for 2008 (eller tidligere) liggende, oppfordres igjen til å sende dem til meg slik at jeg kan oppdatere databasen.

Ankomstdato (første observasjon) i kronologisk rekkefølge for trekkfugler i Troms (og Evenes) i 2008 og gjennomsnittsdato og tidligste dato for 1980-2007. Artsnavn i fet skrift er arter som trekker ut av fylket hvert år. De i *uthevet kursiv* er arter som svært sjelden overvintrer i fylket, mens de i normal skrift er ganske vanlige om vinteren (dog ofte i lave antall). Datoene i *kursiv* skrift og *fet kursiv* skrift indikerer ankomstdato hhv. minst 10 dager og minst 20 dager før normalt.

	2008		1980-2007	
	1. obs.	Kommune	G'snitt	Tidligste obs.
<i>Snøspurv</i>	<i>22. feb.</i>	Lyngen	19. mar.	16. feb.
Horndykker	<i>4. mar.</i>	Balsfjord	10. apr.	19. feb.
Brunakke	<i>4. mar.</i>	Balsfjord	21. apr.	4. apr.
<i>Vipe</i>	<i>7. mar.</i>	Lavangen	25. mar.	8. mar.
Tjeld	9. mar.	Tromsø	13. mar.	3. mar.
Stær	<i>10. mar.</i>	Tromsø	19. mar.	6. mar.
Gravand	<i>12. mar.</i>	Balsfjord	31. mar.	17. mar.
<i>Skjærpiplerke</i>	<i>16. mar.</i>	Tromsø	29. mar.	4. mar.
<i>Grågås</i>	25. mar.	Kvæfjord	6. apr.	13. mar.
<i>Sandlo</i>	<i>26. mar.</i>	Tromsø	18. apr.	23. mar.
<i>Bokfink</i>	<i>31. mar.</i>	Lavangen	4. apr.	9. mar.
<i>Fjellvåk</i>	<i>5. apr.</i>	Lavangen	13. apr.	7. mar.
<i>Bjørkefink</i>	<i>8. apr.</i>	Bjarkøy	17. apr.	26. mar.
<i>Heilo</i>	<i>6. apr.</i>	Bardu	27. apr.	5. apr.
Hettemåse	10. apr.	Lenvik	5. apr.	27. feb.
<i>Jernspurv</i>	<i>10. apr.</i>	Lavangen	25. apr.	5. apr.
<i>Rødstrupe</i>	<i>11. apr.</i>	Sørreisa	20. apr.	2. apr.
Smålom	<i>12. apr.</i>	Balsfjord	25. apr.	19. mar.
<i>Småspove</i>	<i>12. apr.</i>	Skånland	17. apr.	30. mar.
<i>Ringdue</i>	12. apr.	Ibestad	13. apr.	24. mar.
Krikkand	<i>13. apr.</i>	Evenes	20. apr.	19. mar.
<i>Lappspove</i>	<i>13. apr.</i>	Evenes	2. mai	14. apr.

	2008		1980-2007	
	1. obs.	Kommune	G'snitt	Tidligste obs.
<i>Dvergfalk</i>	14. apr.	Ibestad	26. apr.	28. mar.
<i>Rugde</i>	16. apr.	Skånland	20. apr.	6. apr.
<i>Enkeltebekkasin</i>	16. apr.	Skånland	23. apr.	12. apr.
<i>Rødstjert</i>	16. apr.	Skånland	13. mai	1. mai
<i>Rødstilk</i>	19. apr.	Sørreisa	23. apr.	23. mar.
<i>Linerle</i>	23. mar.	Balsfjord	16. apr.	21. mar.
<i>Bergirisk</i>	22. apr.	Balsfjord	23. apr.	31. mar.
<i>Toppand</i>	23. apr.	Evenes	1. mai	18. apr.
<i>Stjertand</i>	25. apr.	Evenes	2. mai	30. mar.
<i>Gråtrost</i>	25. apr.	Ibestad	25. apr.	6. apr.
<i>Rødvingetrost</i>	25. apr.	Evenes	23. apr.	3. apr.
<i>Låvesvale</i>	26. apr.	Lenvik	7. mai	23. apr.
<i>Ringtrost</i>	26. apr.	Skånland	2. mai	10. apr.
<i>Skjeand</i>	27. apr.	Evenes	12. mai	18. apr.
<i>Grønnstilk</i>	27. apr.	Evenes	12. mai	1. mai
<i>Gransanger</i>	27. apr.	Skånland	28. apr.	3. apr.
<i>Måltrost</i>	27. apr.	Skånland	1. mai	10. apr.
<i>Storlom</i>	28. apr.	Balsfjord	30. apr.	19. mar.
<i>Sv' thvit f'snapper</i>	29. apr.	Lyngen	6. mai	22. apr.
<i>Tyvjo</i>	30. apr.	Tromsø	8. mai	20. apr.
<i>Trepiplerke</i>	30. apr.	Skånland	12. mai	25. apr.
<i>Sivsanger</i>	30. apr.	Bardu	28. mai	6. mai
<i>Heipiplerke</i>	29. apr.	Karlsøy	30. apr.	23. mar.
<i>Sivspurv</i>	30. apr.	Tromsø	4. mai	17. apr.
<i>Tårnfalk</i>	1. mai	Bardu	3. mai	4. apr.
<i>Blåstrupe</i>	1. mai	Lyngen	15. mai	1. mai
<i>Kortnebbgås</i>	2. mai	Tromsø	26. apr.	13. apr.
<i>Løvsanger</i>	2. mai	Skånland	9. mai	20. apr.
<i>Myrsnipe</i>	3. mai	Tromsø	11. mai	29. apr.
<i>Gluttsnipe</i>	5. mai	Skånland	8. mai	18. apr.
<i>Sanglerke</i>	5. mai	Tromsø	26. apr.	28. mar.
<i>Steinskvett</i>	5. mai	Tromsø	11. mai	30. apr.
<i>Jordugle</i>	9. mai	Skånland	8. mai	22. apr.
<i>Polarsnipe</i>	9. mai	Tromsø	9. mai	28. apr.
<i>Strandsnipe</i>	10. mai	Skånland	13. mai	25. apr.
<i>Steinvender</i>	11. mai	Tromsø	10. mai	16. apr.
<i>Temminckssnipe</i>	12. mai	Tromsø	17. mai	20. apr.
<i>Brushane</i>	16. mai	Evenes og Bardu	10. mai	18. apr.
<i>Sandsvale</i>	16. mai	Evenes	17. mai	22. apr.
<i>Taksvale</i>	17. mai	Lyngen	16. mai	22. apr.
<i>Rødnebbterne</i>	18. mai	Ibestad	16. mai	11. mai
<i>Busksvett</i>	18. mai	Skånland	18. mai	4. mai
<i>Gjøk</i>	20. mai	Tromsø	19. mai	3. mai